

Grozījumi Valsts fondēto pensiju likumā

Izdarīt Valsts fondēto pensiju likumā (Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs, 2000, 7. nr.; 2002, 24. nr.; 2004, 2., 9. nr.; 2005, 12. nr.; 2006, 21. nr.; 2007, 12. nr.; 2008, 21. nr.; 2009, 1., 10., 14. nr.; Latvijas Vēstnesis, 2010, 206. nr.; 2012, 189. nr.; 2013, 142., 187. nr.; 2014, 75. nr.; 2016, 31. nr.; 2017, 242. nr.; 2018, 210. nr.; 2020, 67.A, 240.A nr.; 2021, 22., 193. nr.; 2022, 207. nr.; 2024, 248., 121. nr.; 2025, 121. nr.) šādus grozījumus:

1. Papildināt likumu ar 3.² pantu šādā redakcijā:

“3.² pants. Fondēto pensiju shēmas dalībnieka fondētās pensijas kapitāla izmantošanas izvēle

(1) Fondēto pensiju shēmas dalībniekam jebkurā laikā pēc valsts fondētās pensijas kapitāla uzkrāšanas uzsākšanas, ir tiesības izvēlēties vienu no šādām iespējām:

- 1) turpināt uzkrāt fondētās pensijas kapitālu;
- 2) visu uzkrāto fondētās pensijas kapitālu saņemt vienreizējā izmaksā;
- 3) saņemt daļu no uzkrātā fondētās pensijas kapitāla, atlikušo daļu turpinot uzkrāt;
- 4) pēc uzkrātā fondētās pensijas kapitāla pilnīgas vai daļējas izmaksas, turpināt uzkrāt fondētās pensijas kapitālu, veidojot jaunu fondētās pensijas kapitālu.

(2) Fondētās pensijas kapitāla pilnīga vai daļēja izmaksa tiek veikta, pamatojoties uz fondēto pensiju shēmas dalībnieka attiecīgu iesniegumu Aģentūrai.

(3) Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā Aģentūra izskata fondēto pensiju shēmas dalībnieka iesniegumu, un fondētās pensijas kapitāla izmaksas kārtību.”

2. Papildināt likumu ar 3.³ pantu šādā redakcijā:

“3.³ pants. Fondēto pensiju shēmas dalībnieka informēšanas pienākums

(1) Pirms fondētās pensijas kapitāla pilnīgas vai daļējas izmaksas Aģentūra informē fondēto pensiju shēmas dalībnieku par:

- 1) iespējamo ietekmi uz nefondēto pensijas kapitālu un vecuma pensiju;
- 2) nodokļu piemērošanas kārtību;
- 3) ilgtermiņa sociālās apdrošināšanas sekām.

(2) Ministru kabinets nosaka kārtību, kādā Aģentūra fondēto pensiju shēmas dalībniekam sniedz šā panta pirmajā daļā minēto informāciju.”

3. Papildināt likuma Pārejas noteikumus ar 44. un 45. punktu šādā redakcijā:

“44. Šā likuma 3.² panta redakcija attiecas uz visiem fondēto pensiju shēmas dalībniekiem, neatkarīgi no fondētās pensijas kapitāla uzkrāšanas uzsākšanas laika.

45. Ministru kabinets izdod šā likuma 3.² panta trešajā daļā un 3.³ panta otrajā daļā minētos noteikumus līdz 2026. gada 1. septembrim.”

Grozījumi Valsts fondēto pensiju likumā

1. Kādēļ likums ir vajadzīgs?

Likumprojekta mērķis ir paplašināt fondēto pensiju shēmas dalībnieku iespējas rīkoties ar uzkrāto fondētās pensijas kapitālu, paredzot vairākas alternatīvas tā izmantošanai, tostarp iespēju saņemt fondētās pensijas kapitālu pilnībā vai daļēji pirms vecuma pensijas pieprasīšanas.

Spēkā esošais regulējums paredz ierobežotas iespējas izmantot fondētās pensijas kapitālu, kas var mazināt fondēto pensiju shēmas dalībnieku uzticēšanos fondēto pensiju sistēmai kā vecuma pensijas daļai un samazināt tās elastību mainīgos ekonomiskajos apstākļos.

Likumprojekts paredz paplašināt fondēto pensiju shēmas dalībnieku autonomiju finanšu lēmumu pieņemšanā, vienlaikus saglabājot valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas darbības nepārtrauktību. Papildus tiek noteikts Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pienākums informēt personu par iespējamām sociālajām un fiskālajām sekām pirms fondētās pensijas kapitāla pilnīgas vai daļējas izmaksas.

Paplašinot fondēto pensiju kapitāla izmantošanas iespējas, likumprojektā ņemta vērā arī citu Baltijas valstu pieredze. Igaunijā kopš 2021. gada ir ieviesta iespēja izstāties no otrā pensiju līmeņa un saņemt uzkrātos līdzekļus, savukārt Lietuvā ir paredzēta elastīgāka pieeja uzkrājumu izmantošanai, tostarp iespēja noteiktos gadījumos izņemt daļu vai visu uzkrāto kapitālu. Minētās reformas apliecina vispārēju tendenci palielināt personu rīcības brīvību attiecībā uz pensiju uzkrājumiem, vienlaikus meklējot līdzsvaru starp individuālajām interesēm un sociālās nodrošināšanas sistēmas ilgtspēju.

Likumprojektā paredzētais regulējums paredz paplašināt fondētās pensijas kapitāla izmantošanas iespējas, ļaujot personām izmantot uzkrātos līdzekļus atbilstoši savām individuālajām vajadzībām un dzīves situācijām. Šāda pieeja var veicināt mājsaimniecību finanšu stabilitāti un nodrošināt papildu resursus nozīmīgu izdevumu segšanai. Praksē fondēto pensiju kapitāla izmantošana var būt nozīmīga, piemēram, pirmā mājokļa iegādei, parādsaistību dzēšanai vai veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai, tādējādi sniedzot personām iespēju efektīvāk pārvaldīt savus finanšu resursus dažādos dzīves posmos. Vienlaikus likumprojekts saglabā

fondēto pensiju sistēmas pamatmērķi – nodrošināt ienākumus vecumdienās, ļaujot personām arī turpināt uzkrājumu veidošanu pēc kapitāla izmantošanas.

2. Kāda var būt likuma ietekme uz sabiedrības un tautsaimniecības attīstību?

Likumprojektam būtu pozitīva ilgtermiņa ietekme uz sabiedrības uzticēšanās palielināšanu pensiju sistēmai, nodrošinot lielāku rīcības brīvību attiecībā uz uzkrātā kapitāla izmantošanu, cita starpā veselības uzlabošanas pasākumiem. Tāpat, iespēja saņemt fondētās pensijas kapitālu var palielināt mājsaimniecību finanšu elastību, kā arī īstermiņā veicināt patēriņu un investīcijas. Likumprojekts var ietekmēt kapitāla tirgus attīstību, jo fondēto pensiju kapitāla līdzekļi ir nozīmīgs ilgtermiņa ieguldījumu avots Latvijas ekonomikā.

3. Kāda var būt likuma ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem?

Likumprojekts nerada tiešus papildu izdevumus valsts budžetam.
Tieša ietekme uz pašvaldību budžetiem nav paredzama.

4. Kāda var būt likuma ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu?

Likumprojekts papildina Valsts fondēto pensiju likumu ar jaunu regulējumu par fondētās pensijas kapitāla izmantošanas iespējām.

Likumprojekts būtiski nemaina pensiju sistēmas institucionālo struktūru, bet paplašina dalībnieku izvēles iespējas.

5. Kādām Latvijas starptautiskajām saistībām atbilst likumprojekts?

Pensiju sistēmas organizēšana ir dalībvalstu kompetencē, un likumprojekts neskar Latvijas starptautiskās saistības sociālās drošības koordinācijas jomā.

Likumprojekts ir savietojams ar Eiropas Savienības tiesību aktiem sociālās politikas jomā.

Vienlaikus likumprojekta fiskālā ietekme var būt nozīmīga Eiropas Savienības fiskālās uzraudzības ietvarā.

6. Kā tiks nodrošināta likuma izpilde?

Likuma izpildi nodrošinās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra sadarbībā ar fondēto pensiju līdzekļu pārvaldītājiem.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra nodrošinās:

- personu informēšanu;
- iesniegumu pieņemšanu;
- lēmumu pieņemšanu;
- izmaksu administrēšanu.

Ministru kabinets izdos nepieciešamos noteikumus.